

АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗА РАХУНОК ФОРМ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

В.В. Чепурна, соціолог
м. Дніпропетровськ

Найбільш актуальним для нашої держави і зараз залишається питання «Як розвиватися далі?». Людству треба змінити систему стосунків між людьми і з навколишнім світом. Це стосується і екологічних проблем, і соціальних і політичних, і культурних, і економічних, всіх сфер, де живе і діє людина. Що можна зробити в такій ситуації? З людини починаються усі процеси в державі. Щоб змінити який-небудь з процесів, необхідно починати з елементарної одиниці, яка є причиною і рушійним елементом – саме з людини. Розраховувати на вихід з кризи економіки тільки за рахунок рішення проблем додаткового фінансування, кредитування, стимулювання товарообігу, створення зон співпраці і інше недостатньо. Необхідно перетворювати соціальний і культурний простір. Усі політичні, громадські та інші рішення на рівні держави і особистого життя приймає людина, вона є джерелом дії, тобто дія обумовлена тим, що є людина, її інтересами, установками, цінностями, рівнем розвитку розумового і духовного.

Людина для суспільства є головною цінністю. Ми не говоритимемо про перевагу над іншими біологічними організмами, про унікальність як розумної істоти, а позначимо елементарну річ – від людини залежить, як розвиватиметься її життя і побудована нею держава, тому що саме людина вирішує, що треба робити і утілює ці рішення в життя, власне здійснює дію. Курс стратегічного розвитку нації залежить від рішень, що приймаються особами, які представляють державну владу, від культурної і духовної еліти нації. Усіх тих, хто несе відповідальність за життя суспільства, через свої професійні обов'язки, статус, зароблений авторитет. Людина, подібна до посудину, яка є тим, чим її наповнили. Виховання дитини не закінчується вихованням батьками, є садок, двір, телевізор, школа, друзі і багато інших джерел інформації, які формують особистість. Батьки не в змозі обгородити дитину від впливу таких чинників. Людина – це також продукт свого суспільства, його ментальних і історичних особливостей. Державі необхідно створювати громадські норми і цінності для гармонійного функціонування і розвитку нації. Без таких цінностей народ опиняється в безвиході, оскільки цінності –

це першооснова міжособової і соціальної взаємодії. З чого ж треба почати при побудові сильної держави? Україна знаходиться в вирішальному періоді свого існування, не лише із-за світових кризових процесів, але і ще з ряду причин. Насамперед це те, що у нас немає власного шляху, сформованого владою, підтриманого усім народом; друге – це те, що у нас не виховується молоде покоління, здатне управляти своєю країною, в умовах, що змінюються, не приділяється належної уваги особистості, її зростанню і усебічному розвитку; і третє – це те, що не приділяється належної уваги стратегії соціального розвитку.

Соціальна сфера – це усе, що стосується життя суспільства. У нашій державі ще за радянською традицією до соціального, як правило, відноситься усе, що стосується трудових стосунків і допомоги інвалідам, незахищеним верствам населення. Це важливо! Але не вичерпно. Соціальне має на увазі і систему стосунків громадян, зв'язків людей і державних інститутів, стратегію розвитку суспільства, виховання і інші явища та процеси, що становлять громадське життя людини. Наукові інститути здійснюють розробку і статистичну оцінку соціальних показників в основному знову таки економічних процесів держави. Сфера соціального повинна цілеспрямовано формуватися, це обличчя народу, його характер, можливості і умови реалізації ментального потенціалу, повноцінної взаємодії. Політикам слід виконувати роль дипломата – сторони, що веде переговори між усіма учасниками (національностями, конфесіями, бізнесами, соціальними інститутами і інше) з метою досягнення угоди певних умов спільного існування на певній території.

Система освіти (окрім передачі необхідних професійних знань), має вчити жити, пояснювати, що таке світ. У школі треба викладати знання про людину, його психіку, стосунки в сім'ї, про душу, рід людський, повагу, про складні ситуації і шляхи виходу з них; про те, як пізнати свій світ, як зрозуміти, що робити, навіщо потрібна держава, що таке світ навколо, чому так важливо берегти свою землю и планету. Наука в державі повинна давати відповіді на питання, що і як робити, показувати методи розвитку і існування в гармонії. Для створення нового соціального простору необхідно реабілітувати науку і освіту. Розробити нові стандарти соціального життя, засновані не на пріоритеті економіки і політичній владі, а на пріоритеті людини як головній цінності суспільства и її гармонійної взаємодії з Природою, як основою її буття. Але, знову таки, уникаючи помилок перебільшення ролі однієї з сфер. Створення хорошого життя людини не повинне відходити від Природи. Треба створювати повноцінні

держави, тобто такі, в яких усі частини розвинені на стільки, на скільки це доцільно. Нашій державі треба виробити власні критерії оцінки діяльності і соціальної стабільності, розвиненості.

Усе описане – це робота великої кількості фахівців на протязі декількох років, але тільки так можна визначити власний випереджаючий шлях розвитку нашої нації. На думку автора, необхідно узяти за основу закон Природи – єдність інформації і матеріального (подібно до єдності речовини, енергії і інформації в біологічних організмах).

Ми усі знаємо, що і біологічними і інтелектуальними процесами управляє інформація. Яку інформацію наше суспільство має про сферу культурну і соціальну, про Природу и ландшафт існування нації? Негласно, інформацію, яку особа вбирає щодня, не завжди усвідомлюючи. Тобто за допомогою символів, смислових форм, інформації вираженої в нормах, стосунках? Як виховується наша нація, формуються соціальні зв'язки на рівні підсвідомості?

Соціальний простір також організовується і за допомогою матеріальних предметів – символів, форм. Можна порозмислити про негласне виховання цінностей на прикладі територій спільного проживання людей – у містах, селах і інших адміністративних одиницях. Наші населені пункти, їх інфраструктура, зовнішній вигляд будівель, виробнича складова, функціональні об'єкти як то магазини, заклади дозвілля, житлові комплекси, розставлені пріоритети (чого в місті більше – заводів або ресторанів, дискотек або музеїв, що в ньому продають, тобто що є популярним і затребуваним). Навколишній світ виховує особу. Структура та вигляд території спільного проживання людей і громадський устрій життя речі об'єднані і взаємообумовлені.

Яким має бути місто? Чи розуміють наші управлінці те, як вони формують особу, коли розробляють містобудівні плани, затверджують певний будівельний об'єкт? Напевно, не в повній мірі. Інакше ми б не мали ситуації, коли жити в промислових центрах стає все важче для здоров'я людей із-за несприятливої екологічної і психологічної ситуації. Така ситуація склалася через певні містоутворюючі чинники адміністративно-територіальної освіти, історичні аспекти, законодавство, що склалося, традиції архітектурної і містобудівної школи, менталітету людей що проживають в країні, особливостей управління державою.

Зміст міст – це один з інструментів формування громадських цінностей. Якими можуть бути можливості створення сучасних поселень згідно із законами Природи? Природи в сенсі єдиної системи планети, в яку включена людина. Якими можуть бути методики, на

основі яких необхідно конструювати гармонійні поселення людей (де розкривається фізична, духовна, політична, економічна, культурна соціальна складова)? Підхід до облаштування сучасних міст доцільно розглядати по наступних напрямках:

- Розвиток населеного пункту базується на національній ідеї, виконанні народом своєї місії; містобудування розуміється як частина загальних процесів, включених в Біосферу Землі.

- Точкою відліку має бути не економіка і фінансовий прибуток об'єкту, міста, а його ідеологія, місія, мета і функція в державі, регіоні, з яких, як наслідок, витікає прибуток, потрібний для підтримки і розвитку системи. Такий підхід забезпечує стійкість і саморозвиток міст. За наявності сенсу існування місто існує до тих пір, поки в нім є необхідність для людини, а не до тих пір, поки не зупиниться містоутворююча галузь економіки, зміниться уряд, закінчатся корисні копалини і ін.

- Основою планування, проектування і будівництва має бути корисність об'єктів для людини, можливість забезпечити високі стандарти здоров'я (фізичного і психічного), культурного і духовного розвитку; забезпечення людині фізичних і матеріальних умов для втілення гідного щасливого життя, а не отримання прибутку, задоволення нав'язаних короточасних потреб в розвагах або матеріальних предметах.

- Синтез гуманітарних, технічних, природних наук при плануванні, проектуванні, будівництві.

- Цінністю землі для забудов і поселення являється її придатність для гармонійного, повноцінного, здорового життя людини. Забудова земель не має бути рушійною для Біосфери та біоценозу всього живого, що її заселяє. Земля і довкілля є цінністю як частина світу, в який включена людина.

Планування населеного пункту визначає пріоритети його розвитку, те, що буде закладено при розробці генплану, впливатиме на умови поколінь, що живуть в нім у всі часи його існування, або до моменту перебудови. Які роботи потрібні в конкретному населеному пункті і що необхідно визначити як містоутворюючий чинник? І не обов'язково це буде те, що приносить максимальні прибутки. Головне, щоб найефективніше використовувалися ресурси території і не порушувався екологічний баланс. Окрім цього, одним з головних чинників генпланів, що впливають на розробку, повинна стати організація соціального життя суспільства.